

AP



Programa d'arts plàstiques **del batxillerat general de** **l'Escola Andorrana**

Ministeri de Relacions Institucionals, Educació i Universitats



Govern d'Andorra



Programa d'arts plàstiques **del batxillerat general de** **l'Escola Andorrana**

Ministeri de Relacions Institucionals, Educació i Universitats



Govern d'Andorra



Programa d'arts plàstiques del batxillerat general de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex del Decret del 2-7-2025 de publicació del Programa d'arts plàstiques del batxillerat general de l'Escola Andorrana

Coordinat per l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Sílvia Buset, Professora agregada del departament de Didàctiques Aplicades a la Universitat de Barcelona
Àrea d'Ordenament Curricular (seguiment, redacció i coordinació)

Disseny: www.pixelconcepte.com

Maquetació: Àrea d'Ordenament Curricular

ISBN: 978-99920-82-22-5

Dipòsit legal: AND.299-2025

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular

Ministeri de Relacions Institucionals, Educació i Universitats

Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria

www.educacio.ad

Índex

Introducció	6
--------------------	----------

Competències específiques	8
----------------------------------	----------

C1. Interpretar les manifestacions artísticoplàstiques mitjançant l'observació, l'anàlisi i la crítica	9
---	----------

Orientacions didàctiques de la competència C1	10
---	----

Criteris d'avaluació de la C1	11
-------------------------------	----

Expectatives de final de cicle de la C1	11
---	----

C2. Expressar idees, emocions i sentiments des d'un procés reflexiu i de recerca a través de la creació	12
--	-----------

Orientacions didàctiques de la competència C2	12
---	----

Criteris d'avaluació de la C2	14
-------------------------------	----

Expectatives de final de cicle de la C2	14
---	----

Recursos d'aprenentatge	15
--------------------------------	-----------

Bloc 1. El llenguatge plàstic i la construcció de significats	16
--	-----------

Orientacions didàctiques del bloc 1	17
-------------------------------------	----

Bloc 2. Art i Societat	18
-------------------------------	-----------

Orientacions didàctiques del bloc 2	19
-------------------------------------	----

Bloc 3. El procés de creació, experimentació i investigació	20
--	-----------

Orientacions didàctiques del bloc 3	21
-------------------------------------	----

Quadres de síntesi	22
---------------------------	-----------

Quadre de síntesi de la C1	23
----------------------------	----

Quadre de síntesi de la C2	24
----------------------------	----

Introducció

L'art és una forma d'entendre la vida, tant des del pensament més profund i inherent a l'ésser humà com des del detall més quotidià i rutinari. En aquest sentit, l'àmbit de les arts plàstiques també representa les maneres de fer i de pensar d'una cultura determinada ancorada en un espai i un temps. Una cultura es defineix com el resultat dels processos i les relacions socials que protagonitzen les persones que la integren sota la mirada d'uns valors ètics i ideològics; per tant, les manifestacions artísticoplàstiques esdevenen un canal de comunicació i d'interacció per percebre i expressar idees, emocions i sentiments en un context determinat. Des d'aquesta perspectiva la funció de l'art és obrir-nos els sentits per comprendre i apreciar el nostre entorn i, fins i tot, a nosaltres mateixos.

La comprensió i l'expressió de conceptes a través de les arts plàstiques es desenvolupen en un procés d'abstracció recolzat per la descoberta d'un sistema de símbols. L'univers simbòlic cal explorar-lo, analitzar-lo i interpretar-lo per tal de descobrir les estratègies, les eines i els recursos propis dels processos artístics multiculturals i interculturals. En aquests espais de descoberta l'individu desenvolupa el pensament crític i argumenta opinions, tot potenciant la imaginació i la creativitat.

El desenvolupament del pensament artístic es fonamenta en dos dimensions interrelacionades. Per una banda, la vessant associada pròpiament al coneixement de conceptes, procediments i tècniques propis de disciplines de l'àmbit i, per l'altra, la part introspectiva i pròpia envers interessos i motivacions que dibuixen un camí cap a la construcció de la identitat en un procés de reflexió.

Val a dir que la representació plàstica ha d'estar envoltada d'un concepte, d'una intenció, d'un significat per poder arribar a ser un discurs estètic. L'experiència estètica es dona en un procés de creació de significats a través dels sentits, a través de la sensibilitat. Les formes visuals no poden associar-se a valors estètics si no es nodreixen de l'anàlisi, de l'organització d'idees, d'establir connexions i associacions, o de tenir interès per un tema de manera projectiva.

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes del programa que hi estan relacionats. En efecte, es representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa. Aspectes com la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural, s'indiquen amb el símbol¹.

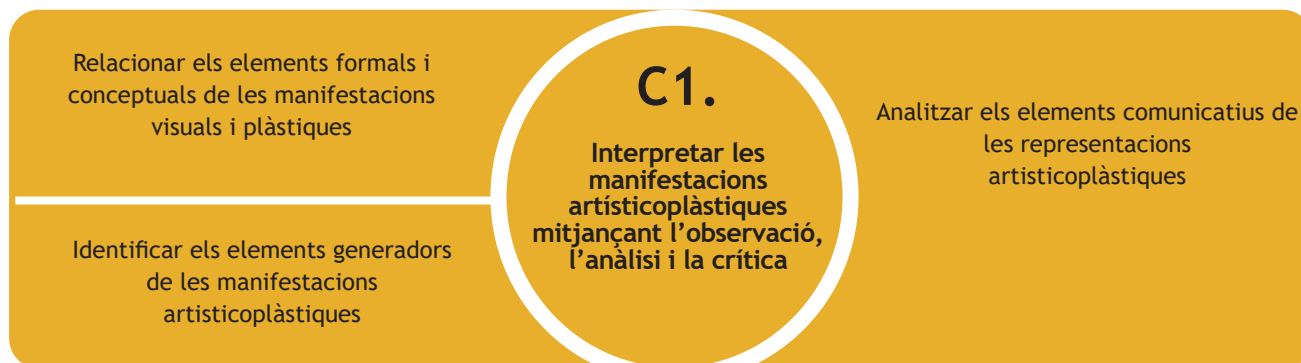
¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa s'indica amb el símbol següent:



Competències específiques

L'àmbit de les arts plàstiques proporciona a l'alumne formes d'expressió i comunicació a través de l'experimentació, la recerca, la creació i l'exploració de narratives visuals. En establir un diàleg entre aspectes de caràcter formal, com ara textures, colors, formes, dimensions, espais i materials, amb altres de caràcter més conceptual, com ara emocions, estats d'ànim, reflexions i interessos, es potencia i educa la sensibilitat estètica. Des d'aquesta perspectiva, el programa d'arts plàstiques s'emmarca, bàsicament, des de dos eixos. Un de caràcter perceptiu, vinculat al significat de les manifestacions artísticoplàstiques, i un d'expressiu, relacionat amb els processos de creació. En conseqüència, cada eix es relaciona amb una de les dos competències específiques que es descriuen a continuació.

C1. Interpretar les manifestacions artísticoplàstiques mitjançant l'observació, l'anàlisi i la crítica



En interpretar qualsevol manifestació visual i plàstica es relacionen els elements formals i conceptuals, alhora que s'analitzen els contextos generadors de l'obra, per poder atorgar-li un significat. La primera aproximació de l'alumne a l'obra es fa de manera més intuïtiva, però posteriorment es va modificant de manera més consistent i argumentada a partir de tres accions simultànies: relacionar, analitzar, identificar ¹.

En l'acció de relacionar la forma amb el concepte cal identificar en l'obra, els elements de l'alfabet visual com són la seva dimensió, la textura, el color i l'espai. D'altra banda, l'alfabet visual esdevé sintaxi visual quan els elements es configuren en el suport per tal de conceptualitzar un missatge que cal analitzar, en funció d'un context determinat. Per aquest motiu, cal establir connexions entre forma i contingut per entendre els codis artístics de diversos contextos i cultures. La comprensió d'aquests codis afavoreix la capacitat d'interpretar l'obra i donar-li un sentit ²; per això és necessari conèixer l'espai i el temps en què s'ubiquen les obres. No obstant, aquest coneixement es pot produir de manera bidireccional, ja que des de l'obra plàstica es poden inferir maneres de pensar i viure de la societat d'una època ³, però també és enriquidor tenir un coneixement previ de l'època en què s'ubica una obra per establir relacions més significatives.

Per analitzar els elements comunicatius l'alumne posa en marxa les seves capacitats d'inferir i de formular hipòtesis per atorgar significat a l'obra des d'una visió crítica i respectuosa. En aquest sentit, la recerca en les fonts documentals i la gestió i el tractament de la informació és una via que cal tenir en compte per interpretar els valors simbòlics o metafòrics ⁴.

¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat".

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a l'alteritat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat".

³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat"; 6, "Consciència cívica".

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat".

Per acabar, cal incidir en la identificació dels elements generadors de les manifestacions plàstiques. Els elements generadors entesos com els factors que han motivat la creació artísticoplàstica. No només s'associen a aspectes de caràcter extern, com poden ser el moment polític o social, sinó que hi ha factors molt més interns i personals propis de l'autor. Factors i esdeveniments que al llarg de la seva vida han anat construint el seu pensament creatiu fins al punt de generar significats identificatius de l'artista ¹.



Orientacions didàctiques de la C1

Per poder interpretar les manifestacions artísticoplàstiques és important que en les situacions d'ensenyament-aprenentatge les propostes didàctiques es plantegin al voltant d'experiències prèvies dels alumnes. Per això es considera necessari crear dinàmiques d'aula en les quals el centre d'interès no sigui només l'anàlisi i la interpretació d'obres plàstiques, atenent a totes les variables per crear-les, sinó que també cal cercar connexions entre els interessos propis dels alumnes amb manifestacions artístiques en diversos suports i de múltiples contextos culturals. L'alumne ha de ser conscient que el concepte de patrimoni artístic, ja sigui material o immaterial, en què podem identificar artistes, moviments i estils, es relaciona amb diversos contextos culturals. Aquestes connexions faciliten que l'alumne integri els elements formals i conceptuals en un context històric, social i personal concret, reflexionant i donant-li un sentit determinat ². Val a dir que la interpretació no només radica en la subjectivitat sinó en una reflexió acurada i sistemàtica dels codis artístics conseqüència dels valors, les creences i les formes d'expressió d'un moment cultural i històric, sempre des d'una actitud sensible, crítica i respectuosa ³.



Per tant, per potenciar aptituds i actituds lligades a aquesta competència cal que el docent promogui situacions didàctiques basades en la interacció i l'aprenentatge dialògic, allunyats del discurs unidireccional. Una bona manera és a partir del visionat i comentari d'obres a través d'imatges, però sobretot visitant museus, exposicions i tallers d'artistes, i en general obres in situ, on l'alumne podrà interactuar de manera més directa amb l'obra i, per què no, amb el mateix artista ⁴.



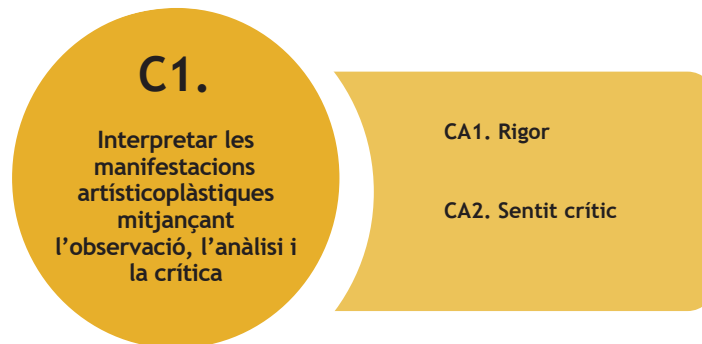
1 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 13, "Empatia"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix"; 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat".

2 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 4, "Obertura a l'alteritat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 6, "Consciència cívica"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat".

3 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

4 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a l'alteritat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 15, "Habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 16 "Habilitats de cooperació"; 17 "Habilitats de resolució de conflictes".

Criteris d'avaluació de la C1



Rigor

El rigor en la interpretació de manifestacions artísticoplàstiques passa per una observació metòdica de l'obra que permet identificar-ne els elements formals que tenen com a finalitat expressar un missatge. L'anàlisi rigorosa d'aquests elements formals condueix l'alumne a reconèixer els elements conceptuals amb exactitud i descobrir-ne així el significat. Alhora, el rigor posa l'accent en la recerca minuciosa i fonamentada (dels elements contextuals de l'obra per concloure la interpretació dotant-la de sentit i valorant-la.

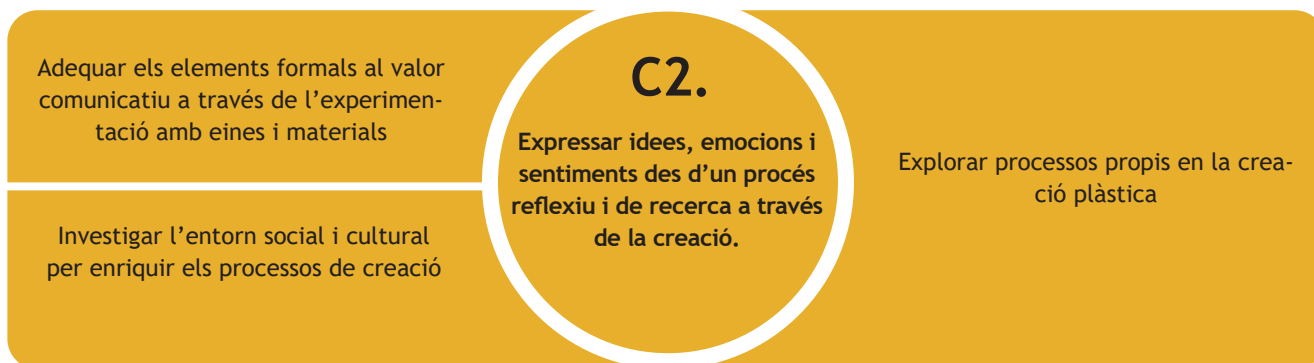
Sentit crític

El sentit crític és la qualitat que es requereix a l'hora d'interpretar una manifestació artísticoplàstica per ser capaç de formar-se un criteri propi, qüestionar-se i valorar-la subjectivament contrastant dades i informació, consultant diverses fonts i profunditzant en la comprensió dels significats.

Expectatives de final de cicle de la C1

Al final de batxillerat l'alumne interpreta les manifestacions artísticoplàstiques quan identifica els elements formals d'una obra i a la vegada analitza els elements simbòlics que la caracteritzen de manera rigorosa. Interpreta la relació entre les parts que la componen i formula una anàlisi rigorosa dels seus elements utilitzant un lèxic propi de l'assignatura. Relaciona uns fets geogràfics i històrics amb els elements formals i conceptuals per emetre amb sentit crític una valoració del conjunt dels elements generadors i comprendre la manifestació artísticoplàstica. L'alumne contrasta les seves apreciacions prèviament definides amb altres opinions consultades o donades pels companys per donar solidesa a la seva interpretació, utilitzant el lèxic específic de l'assignatura. Mostra sentit crític en la valoració subjectiva de l'obra, que li permet apreciar-ne les qualitats expressives.

C2. Expressar idees, emocions i sentiments des d'un procés reflexiu i de recerca a través de la creació



Per expressar idees, emocions i sentiments des de la reflexió i la recerca és necessari que l'alumne explori processos propis de creació allunyant-se de solucions estereotipades envers la construcció de formes de representació pròpies i originals, partint de l'elaboració d'esbossos, proves i també de la sistematització dels processos en l'execució de l'obra per relacionar la forma amb el contingut. Per expressar-se, l'alumne adequa els elements formals, com poden ser la composició, la dimensió, el color o la textura, al valor comunicatiu que vol donar a l'obra, a través de l'experimentació amb eines, tècniques i materials. També pot enriquir la seva intenció expressiva mitjançant la investigació de l'entorn social, cultural i de diversos contextos que l'ajudaran a l'hora d'activar idees en el camí d'enriquir els processos de creació que refusin el pur decorativisme, les manualitats i la còpia. La creació no només pot identificar-se amb la inspiració sinó que també està determinada per un procés cognitiu en què és necessari l'esforç, la perseverança i la reflexió, des d'una actitud sensible i d'autocrítica ¹.

Orientacions didàctiques de la C2

En els processos de creació plàstica cal proposar a l'alumnat situacions problema i provocar reptes que promoguin la creativitat i el pensament projectiu, allunyat dels models estereotipats. És important dissenyar situacions d'ensenyament-aprenentatge que fomentin l'experimentació amb materials i l'exploració de tècniques per no només expressar idees sinó també generar-les, des d'una visió global i holística que connecti l'expressió plàstica amb altres àmbits o disciplines i, si escau, amb la realitat del mateix dia a dia. En aquest camí, cal donar importància no només al resultat final, sinó també al procés de creació investigant fonts documentals d'indole diversa, així com construir un imaginari propi de referència que activi el pensament creatiu ².

¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 6, "Consciència cívica"; 7, "Responsabilitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 18, "Coneixement i comprensió crítica del llenguatge i la comunicació"; 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat".

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

No hi ha una manera única de començar i desenvolupar un projecte, per això el docent ha de ser sensible a les inquietuds i els interessos dels alumnes. Cal donar orientacions i indicacions a partir d'un tema i del plantejament de preguntes i desvetllar així en els alumnes els interessos propis. Els projectes han d'activar, motivar i dirigir l'acció, i han de tenir l'atractiu suficient perquè l'alumnat s'hi impliqui. Aprendre a veure i a viure les arts plàstiques no s'ensenyà només amb models tangibles sinó de manera molt més holística, interdisciplinària i transdisciplinària. Crear processos artístics des de la literatura, la música, el cinema, la dansa, el teatre, els successos del noticiari televisiu, la ràdio... i també des de la mirada atenta en el dia a dia de l'entorn quotidià³ és una pràctica aconsellable per fer brollar idees, defugir la por del buit i plantejar-se preguntes i construir-ne les respostes en un procés creatiu personal de representació plàstica.

En el procés creatiu de l'expressió visual i plàstica el subjecte decideix quan pot donar per finalitzada l'obra, però d'antuvi ignora la solució final. Pot intuir-la i imaginar-la, però la construcció clara de l'obra la va decidint en el temps que reflexiona, que observa, que recopila dades, que prova, que s'angoixa perquè no troba el que vol, i al final es relaxa perquè ja ha arribat a una conclusió⁴.

D'aquesta manera l'alumne podrà treballar totes les seves habilitats per pensar, aprendre, entendre, conèixer i transformar el seu entorn⁵. Per això el docent ha de crear situacions d'ensenyament-aprenentatge per reflexionar les possibilitats del llenguatge plàstic a través de la formalització d'idees que vagin més enllà de models de referència ja donats, ja que és important que l'alumne iniciï mecanismes propis de recerca o activi el pensament divergent⁶. En aquest sentit el rol del docent és també orientar l'alumne envers la recerca documental adequada per estimular el seu aprenentatge per descobriment amb una actitud oberta, crítica i sense perjudicis ni pors⁷.

3 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 6, "Consciència cívica"; 8, "Autoeficàcia"; 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat".

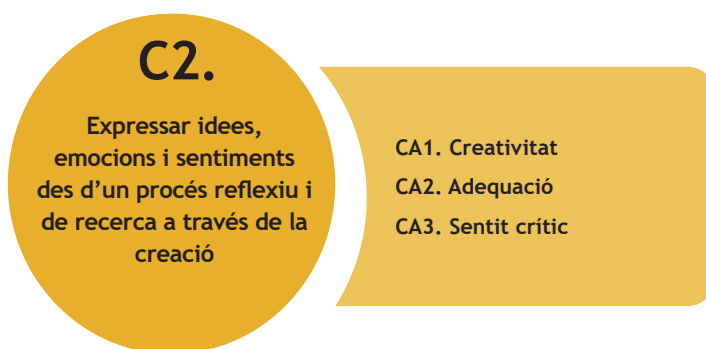
4 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 8, "Autoeficàcia"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació".

5 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 20, "Coneixement i comprensió crítica del món: política, dret, drets humans, cultura, cultures, religions, història, mitjans de comunicació, economies, medi ambient i sostenibilitat".

6 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

7 Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 4, "Obertura a l'alteritat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix".

Criteris d'avaluació de la C2



Creativitat

La creativitat és la qualitat que es requereix a l'hora de generar idees de forma innovadora i, si escau, transgressora, descartant o reinterpretant estereotips i patrons establerts. Ser creatiu no vol dir només expressar-se a partir del no res, des d'una vessant intuïtiva i instintiva, sinó també des de l'exploració i la investigació davant de diverses problemàtiques i realitats. A diferència d'una simple manualitat, en l'expressió artística els materials, procediments i tècniques s'integren en el discurs plàstic per tal d'expressar idees, emocions i sentiments.

Adequació

L'**adequació** és la qualitat que es requereix a l'hora de ser apropiat i proporcionat en la selecció de materials, tècniques i procediments per expressar idees, emocions i sentiments. Aquestes tres elements tenen les seves possibilitats, propietats i valors propis de significat que formalitzen el valor conceptual del missatge que es vol transmetre.

A més d'aquesta elecció adequada i fonamentada, es requereix aplicar, de manera precisa, un conjunt de procediments i recursos a través d'una tècnica artísticoplàstica adient. Aquesta precisió passa per un procés previ de provatures i exercitació per acabar tenint un coneixement aprofundit de la tècnica.

Sentit crític

El **sentit crític** és la qualitat que es requereix per interpretar les principals relacions dels elements formals de les produccions i per valorar la seva funció expressiva tot reflexionant sobre l'assoliment de l'objectiu comunicatiu. Aquest sentit crític implica que l'alumne opini, de manera argumentada, sobre les produccions pròpies o les dels companys basant-se en l'anàlisi dels elements formals i conceptuals, la tècnica, el suport o l'àmbit, des d'una mirada crítica i constructiva.

Expectatives de final de cicle de la C2

Al final de batxillerat l'alumne expressa les seves idees, emocions i sentiments quan els projecta a través de l'expressió plàstica de manera conscient i autònoma. En la proposta final l'alumne dona forma a les idees, emocions i sentiments de manera creativa a la vegada que exclou solucions superficials i estereotipades. Fa un ús precís de les eines, materials i procediments adequant-los als aspectes formals i conceptuals, a la vegada que fa un ús precís de les tècniques tenint present en tot moment la funció expressiva. S'adona de possibles limitacions tècniques i reconduïx el projecte, gràcies a una capacitat adquirida en la presa de decisions. Finalment, l'alumne demostra la seva capacitat crítica argumentant el procés creatiu previ mitjançant una reflexió documentada que justifica les decisions preses. A més és capaç de d'analitzar la relació entre forma i significat de la seva obra, assegurant la seva coherència entre les intencions expressives i el resultat final. Finalment relaciona la seva obra personal amb el context (emocional, social, cultural...).

Recursos d'aprenentatge

Els recursos conceptuals, procedimentals i actitudinals s'organitzen d'acord amb tres blocs que inclouen aspectes bàsics i fonamentals que estan relacionats amb les dos competències descrites anteriorment. És important que la lògica interna dels tres blocs dels recursos descrits no s'organitzi separatament amb una intenció seqüencial i lineal, sinó que s'orientin des d'un caràcter global i transversal a partir de les possibles propostes, activitats o projectes didàctics.

El primer bloc conté la descripció dels elements formals del llenguatge visual i plàstic envers la construcció de significats per relacionar la forma amb el seu valor comunicatiu. En aquest bloc és important atendre a les múltiples possibilitats expressives de la interrelació entre la dimensió, la forma, la textura, el color i la llum en el camí tant d'interpretació com de creació.

En el segon bloc es considera la relació entre els processos artístics i els contextos socials i culturals amb la intenció d'interpretar perspectives i mirades de les funcions de l'art. L'anàlisi del patrimoni artístic, material i immaterial s'entén des de diversos contextos, des de la cultura popular fins a l'art més institucionalitzat. També des d'aquesta perspectiva cal tenir present el concepte de globalització i democratització de l'art a través de la imatge en diversos suports tecnològics.

El tercer bloc se centra en dos qüestions bàsiques dins el procés de creació. Per una banda, en l'exploració i l'experimentació de materials i tècniques, tant en la representació com en la generació d'idees, i per l'altra, en la reflexió i la investigació en els processos de creació per tal de cercar estratègies pròpies i solucions originals allunyades de les representacions estereotipades.

Bloc 1. El llenguatge plàstic i la construcció de significats

El bloc 1 se centra en la relació entre forma i significat en les manifestacions visuals i plàstiques. En aquest sentit és important comprendre i assimilar que el llenguatge visual i plàstic té recursos propis per expressar conceptes, idees, emocions i sentiments, i que la dimensió, la forma, el color, la llum i l'espai en les representacions visuals i plàstiques són elements configuradors d'aquest llenguatge que interactuen per produir significats creant narratives visuals. S'entén la narrativa visual com el discurs que es genera en l'obra de manera explícita, simbòlica o metafòrica. D'aquesta manera, forma i significat creen un binomi per atribuir un sentit determinat a l'obra o procés artístic en qüestió, des d'una mirada receptiva o expressiva.

Pel que fa a les qüestions formals val a dir que la dimensió és l'element que determina l'espai compositiu. Les obres poden ser bidimensionals o tridimensionals. Pel que fa a l'espai bidimensional, els elements com la forma, la textura, el color o la llum s'interpreten des d'un punt de vista únic i d'acord amb un enquadrament, ja sigui una expressió de caràcter figuratiu o abstracte. En canvi, els punts de vista de les representacions tridimensionals són múltiples i en conseqüència les percepcions plàstiques també, atenent la relació entre el volum, el color, la llum i les ombres en el material i la tècnica utilitzats.

En relació amb els valors actitudinals s'ha considerat que el respecte, la iniciativa i la sensibilitat davant la diversitat de manifestacions artístiques són actituds importants per connectar el binomi forma i significat.

Bloc 1. El llenguatge plàstic i la construcció de significats

FETS I CONCEPTES

Les narratives visuals en diversos suports

- Els elements configuradors de les creacions plàstiques: significants i significats.
- La representació plàstica: realitat i imaginari.
- La metàfora i el símbol: la narrativa visual.

La dimensió, la forma, el color, la llum i l'espai en les representacions visuals i plàstiques

- La funció simbòlica del color i els seus codis.
- La funció expressiva de la llum. El clarobscur. La llum com a element compositiu a l'espai tridimensional.
- Formes bidimensionals.
- Les gammes tonals: degradats, superfícies planes, trames, difuminats i d'altres.
- L'espai i els suports.
- Formes en negatiu i positiu.
- Contorn i dintorn.
- Textures visuals, rugoses, llises, setinades i opaques.
- Formes tridimensionals.
- El color i l'espai contextual de l'obra.
- La relació entre el volum, l'espai i la llum.
- L'espai ple i l'espai buit.
- Les ombres naturals i artificials.

PROCEDIMENTS
Relació entre formes i significats • Interpretació de significats dels elements configuradors de les creacions plàstiques. • Identificació i anàlisi del llenguatge metafòric i simbòlic. • Exercitació de les possibilitats dels elements del llenguatge visual i plàstic en adequació al projecte propi.
Valor expressiu de la forma, el color, la llum i l'espai en les representacions visuals i plàstiques • Valoració de la funció simbòlica del color i els seus codis. • Anàlisi de la funció expressiva de la llum. El clarobscur. La llum com a element compositiu a l'espai tridimensional. • Anàlisi i creació de formes bidimensionals: - Distinció de les gammes tonals: degradats, superfícies planes, trames, difuminats. - Utilització de l'espai i els suports. - Delimitació de les formes en negatiu i positiu. Contorn i dintorn. - Classificació de les textures: visuals, rugoses, llises, setinades, opaques... • Anàlisi i creació de formes tridimensionals: - Aplicació del color i l'espai contextual de l'obra. - Relació entre el volum, l'espai i la llum. - Delimitació entre l'espai ple i l'espai buit. - Identificació de les ombres naturals i artificials.
ACTITUDS I VALORS
• Respecte envers diversos tipus de representacions artístiques. • Tenir una actitud activa envers la valoració de les obres. • Ser sensible a les relacions entre forma i significat.

Orientacions didàctiques del bloc 1

En la construcció de significats a través del llenguatge plàstic és important que l'alumne interpreti els elements formals i conceptuals d'obres de diversos contextos per establir relacions entre forma i significat, a través de processos de recerca i reflexió. En aquest sentit el docent ha de propiciar un clima d'ensenyament-aprenentatge que fomenti la curiositat i l'actitud sensible davant de les manifestacions visuals i plàstiques. Des d'aquesta perspectiva cal facilitar mostres visuals que exemplifiquin els conceptes en les seves múltiples variants perquè l'alumne sigui capaç d'analitzar-les, treure'n punts comuns i extreure'n conclusions amb el diàleg i la interacció. Per exemple, pel que fa als recursos associats al llenguatge visual, per treballar el recurs de formes en negatiu i positiu el docent pot mostrar una quantitat igual de formes dels dos tipus i proposar a l'alumne que les analitzi i les classifiqui o bé mostrar formes antagòniques per veure'n les diferències i pols oposats perquè també les associï al seu valor comunicatiu. Un altre exemple seria que l'alumne hagi de qüestionar-se i descobrir la relació entre ombres i llum per si mateix en una natura morta.

Bloc 2. Art i societat

En aquest segon bloc s'incideix en la importància de considerar els contextos socioculturals en la relació significativa que es pot establir entre aspectes formals i conceptuals. Qualsevol manifestació plàstica s'emmarca en un temps i en un context. Conèixer aquest entorn influeix de manera determinant en la interpretació del discurs visual. Des d'aquesta perspectiva l'art s'erigeix com un espai de coneixement de maneres de viure i de pensar de les persones participants d'una societat ancorada en determinats valors i creences.

El patrimoni cultural està determinat no només pels espais institucionals, museístics i expositius en general, sinó també per les manifestacions populars tant dels contextos geogràfics més propers com dels contextos globalitzats mediat per la tecnologia. En aquest sentit és important tenir present que l'art no només és un testimoni de situacions passades sinó que també esdevé una via activa per participar-hi i construir valors culturals.

Altrament, el discurs estètic que neix a partir de qualsevol manifestació plàstica s'entén des de la perspectiva d'establir relacions entre formes visuals i contextos culturals que van més enllà del concepte de bellesa des d'un cànon determinat per aspectes formals, perquè la bellesa és una qüestió subjectiva. D'aquesta manera la bellesa i la contrabellesa es presenten com a valors expressius i comunicatius dins les possibles funcions de l'art per analitzar-les des d'una actitud crítica, constructiva i participativa.

Bloc 2 Art i societat
FETS I CONCEPTES
Les manifestacions plàstiques i els contextos socioculturals
- El patrimoni artístic i cultural, material i immaterial de diversos contextos: cultura popular, art del carrer, museus i exposicions, els artistes plàstics i els seus tallers... - L'actualitat social com a punt de partida de projectes artístics. - L'art en diversos contextos històrics i socials. - Els corrents artístics com a testimonis d'una època.
Globalització i democratització de l'art
- La imatge. - La producció en sèrie. - Art i tecnologia: influència de la tecnologia en la democratització de l'art. - Tradició i transgressió.
El discurs estètic en els processos artístics
- Perspectives i mirades de les funcions de l'art: - Els conceptes de bellesa i contrabellesa com a valors expressius i comunicatius.
PROCEDIMENTS
Relació entre les manifestacions plàstiques i els seus contextos socials i culturals
- Anàlisi del patrimoni artístic i cultural, material i immaterial de diversos contextos: cultura popular, art del carrer, museus i exposicions, artistes plàstics i els seus tallers... - Identificació de temàtiques socials en els projectes artístics.

Identificació de les formes noves de creació

- Apropiació i transformació d'imatges en la creació d'obres.
- Anàlisi i interpretació d'obres en diversos suports i ambients artístics: art multimèdia, art en xarxa, art urbà...

Anàlisi del discurs estètic en els processos artístics

- Interpretació dels conceptes de bellesa i contrabellesa com a valors expressius i comunicatius.
- Anàlisi de les funcions de l'art.
- El debat com a recurs d'assimilació del concepte d'estètica.
- Visita a tallers d'artistes.

ACTITUDS I VALORS

- Actitud crítica envers les manifestacions artístiques.
- Participació activa en grups de debat.
- Interès i curiositat per expressions artístiques pròpies i alienes.
- Respecte envers les expressions artístiques pròpies i alienes.

Orientacions didàctiques del bloc 2

El docent ha de dissenyar propostes o activitats que afavoreixin els treballs de recerca en grup o individualment, per posteriorment posar en comú diversos resultats, visualitzant-los i analitzant-los, com per exemple obres que posin de manifest els conceptes contrastats i antagònics de bellesa i contrabellesa en el discurs estètic, per poder jugar en la provocació i el debat amb l'objectiu que l'alumne construeixi una mirada pròpia sobre el que és bell i el que no és bell.

Cal tenir present en el disseny d'activitats la proximitat de tallers d'artistes i exposicions i també treballar i contrastar la cultura popular amb la cultura més institucionalitzada, com ara un treball penjat en una xarxa social, un grafit al carrer i una obra exposada en un museu d'art contemporani.

Relacionar un fet social recent, d'envergadura i, per què no, proper a l'alumne pot ser un detonant perquè es pronunciï, en sigui partícip i s'expressi mitjançant una creació artísticoplàstica. Per poder respondre de forma adequada l'alumne haurà de documentar-se sobre manifestacions plàstiques, contextos socioculturals i altres recursos del bloc, però sense perdre de vista l'espontaneïtat i evitant caure en estereotips. En definitiva, ha de comunicar idees, emocions i sentiments.

Bloc 3. El procés de creació, experimentació i investigació

El bloc 3 se centra essencialment en dos aspectes fonamentals de la creació plàstica lligats directament al procés de creació. Per una banda, la importància de l'experimentació de tècniques i materials per potenciar la imaginació i la creativitat, perquè val a dir que aquest procés no s'entén només com un camí de formalització d'idees sinó també com un espai per explorar-les i generar-les. D'aquí la importància de les provatures i esbossos envers la solució final per enriquir el bagatge de possibilitats i limitacions dels materials des d'una actitud reflexiva i crítica.

D'altra banda, cal incidir en la recerca d'estratègies pròpies en el camí de creació a partir de l'organització i l'anàlisi dels elements formals i conceptuals per defugir solucions estereotipades. És important la recerca documental i la reflexió sobre el propi procés de creació. Tot plegat amb una actitud proactiva i d'autogestió de la incertesa pròpia de qualsevol projecte que es va generant a mesura que s'avança en el procés.

Bloc 3 El procés de creació, experimentació i investigació
FETS I CONCEPTES
Possibilitats comunicatives de les tècniques i materials. Mitjans d'expressió
• Els àmbits i les tècniques procedimentals. • Els materials a l'espai bidimensional: incididors secs, grassos, aquosos. - Els suports... • Els materials a l'espai tridimensional: sostracció, buidat, addició, acumulació, construcció, deconstrucció...
Creativitat versus estereotips: a la recerca d'un discurs propi
• L'experiència personal com a punt de partida del procés creatiu. • El procés com a font d'aprenentatge: els esbossos. • La recerca, l'organització i l'anàlisi de les variables en el procés creatiu.
PROCEDIMENTS
Creació d'obres
• Adequació entre el significat de les obres i les tècniques i materials emprats. • Experimentació de tècniques i materials. • Projecció d'idees a través de l'elaboració d'esbossos. • Identificació d'estratègies pròpies en els processos de creació. • Recerca de fonts d'informació que nodreixin el procés creatiu.

- Autonomia a l'hora d'explorar diversos processos.
- Perseverança davant de les dificultats trobades.
- Manteniment de les eines i el material.
- Pulcritud en el procés de treball.
- Responsabilitat envers la gestió del material propi i col·lectiu.
- Gestionar la incertesa en el procés de creació.
- Gaudir en el procés d'experimentació i investigació.
- Corregir, reconduir situacions inesperades.

Orientacions didàctiques del bloc 3

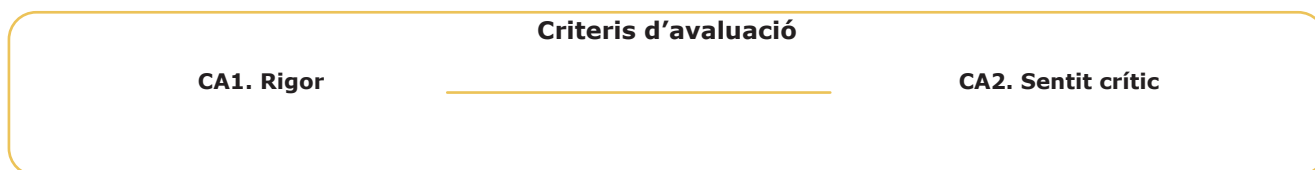
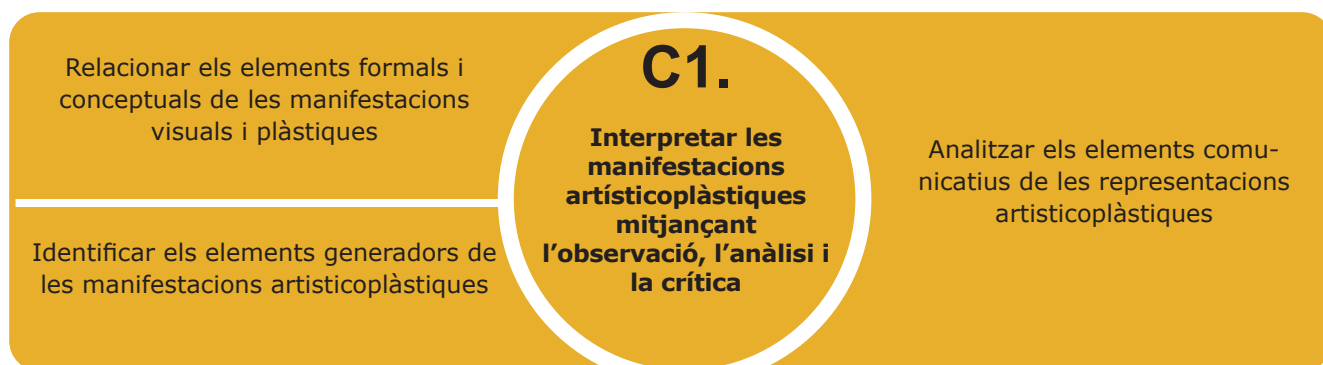
El procés és l'eix vertebrador d'aquest bloc. Evidentment, no parlem d'un únic procés de creació i per tant és important donar a conèixer diverses orientacions de treball, d'una manera més guiada i d'una manera més intuïtiva. Ambdós poden coexistir en el procés de treball i han de permetre a l'alumne experimentar i en conseqüència fomentar el seu enriquiment personal, així com provocar-lo perquè surti de la seva zona de confort.

Entenem el procés com un acte cronològic, amb un principi definit però amb un final no predeterminat. Qualsevol procés creatiu experimenta canvis respecte de la projecció inicial a partir de l'anàlisi i la reflexió del valor expressiu que el subjecte vol atorgar-li. Per això és necessària la confrontació i cal facilitar a l'alumne moments d'experimentació i situacions d'assaig-error de caràcter més lliure o guiat. Cal dissenyar propostes per una banda de provatura amb materials desconeguts, de combinació de materials i tècniques per valorar-ne el resultat i atorgar-li una funció expressiva. Per altra banda pot haver-hi exercicis més pautats que condueixin l'alumne a un resultat esperat.

S'han de trobar moments d'observació, de compartir experiències i els seus resultats, d'intercanviar opinions, per executar el procés d'experimentació i creació individual. Durant un procés de creació el docent ha de tenir una posició de guia en què ha d'acompanyar l'alumne en el qüestionament de les seves decisions, tant pel que fa als aspectes formals com els conceptuals i la relació entre tots dos. Aquest acompanyament en el procés de creació ha de permetre que l'alumne adquireixi cada cop més autonomia, seguretat, autocrítica i reflexió.

Quadres de síntesi

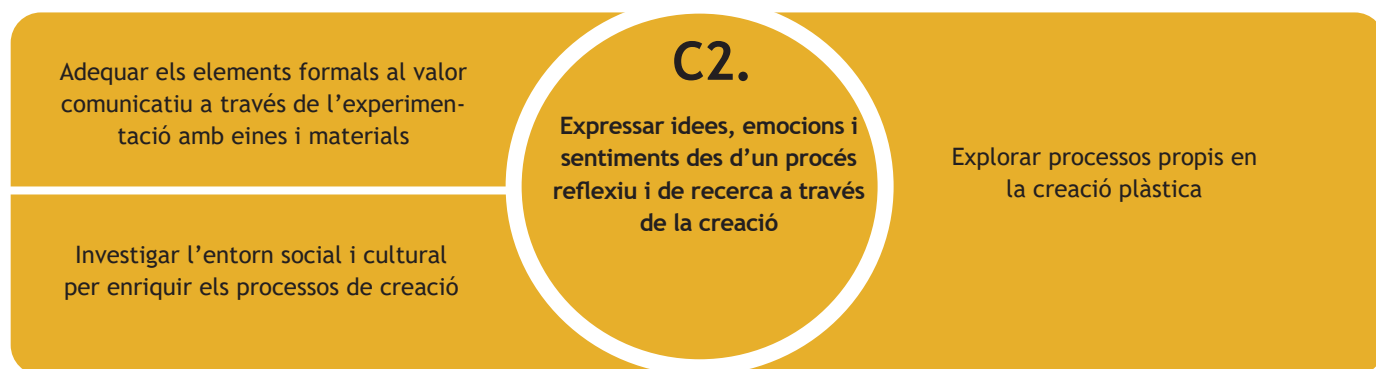
Quadre de síntesi de la C1



Expectatives final de cicle de la C1

Al final de batxillerat l'alumne interpreta les manifestacions artísticoplàstiques quan identifica els elements formals d'una obra i a la vegada analitza els elements simbòlics que la caracteritzen de manera rigorosa. Interpreta la relació entre les parts que la componen i formula una anàlisi rigorosa dels seus elements utilitzant un lèxic propi de l'assignatura. Relaciona uns fets geogràfics i històrics amb els elements formals i conceptuals per emetre amb sentit crític una valoració del conjunt dels elements generadors i comprendre la manifestació artísticoplàstica. L'alumne contrasta les seves apreciacions prèviament definides amb altres opinions consultades o donades pels companys per donar solidesa a la seva interpretació, utilitzant el lèxic específic de l'assignatura. Mostra sentit crític en la valoració subjectiva de l'obra, que li permet apreciar-ne les qualitats expressives.

Quadre de síntesi de la C2



Criteria d'avaluació

CA1. Creativitat

CA2. Adequació

CA3. Sentit crític

Expectatives final de cicle de la C2

Al final de batxillerat l'alumne expressa les seves idees, emocions i sentiments quan els projecta a través de l'expressió plàstica de manera conscient i autònoma. En la proposta final l'alumne dona forma a les idees, emocions i sentiments de manera creativa a la vegada que exclou solucions superficials i estereotipades. Fa un ús precís de les eines, materials i procediments adequant-los als aspectes formals i conceptuals, a la vegada que fa un ús precís de les tècniques tenint present en tot moment la funció expressiva. S'adona de possibles limitacions tècniques i recondueix el projecte, gràcies a una capacitat adquirida en la presa de decisions. Finalment, l'alumne demostra la seva capacitat crítica argumentant el procés creatiu previ mitjançant una reflexió documentada que justifica les decisions preses. A més és capaç de d'analitzar la relació entre forma i significat de la seva obra, assegurant la seva coherència entre les intencions expressives i el resultat final. Finalment relaciona la seva obra personal amb el context (emocional, social, cultural...).

AP



Govern d'Andorra